

جمهوری اسلامی ایران
شورای عالی حوزه علمیه قم
مرکز حوزه های خواهران
مدرسه علمیه الزهرا(س) شهرستان خمینی شهر

مقاله رشد (کارشناسی)

عنوان

(رزق و روزی در سبک زندگی اسلامی)

استاد راهنما :

محبوبه ابوطالبی

پژوهشگران:

طیبه عشقی، فیروزه سادات نوری، مرضیه سادات حسینی، زهرا مرشد، فریبا رستمی، فاطمه نقدی

پاییز ۱۳۹۲

جکیده

معارف اسلامی ما در بردارندگی همه نیازهای انسانی است و سبک و الگوی زندگی زیبایی ارائه می دهد. این سبک در قالب مجموعه ای کامل بر همه مسائلی انگشت می گذارد که متن زندگی انسان را در دنیا شکل می دهد. از جمله مسائل کسب روزی حلال است که نقش الگوهای رفتاری در ساخت و ادامه زندگی حیات بخش بسیار مهم است.

از اینرو، تکیه بر شخصیت اهل بیت (علیهم السلام) در پیاده کردن زندگی معیار و درست، لازم و بایسته است و این هدفی است که سبک زندگی با الهام از سیره و سخن معصوم در پیش گرفته است. کسب روزی حلال به اندازه ای است که بزرگان دینی ما در احادیث فراوان به آن اشاره کرده‌اند و افرادی را که در راه کسب روزی حلال تلاش می کنند را بسیار ستوده‌اند.

رزق، عطا و بخشش است خواه دنیوی باشد یا اخروی و رازق واقعی خداوند متعال می باشد، و به هر که بخواهد به هر اندازه که صلاح بداند روزی می دهد و ما وظایفی را در قبال این لطف خداوندی داریم. واستعمال آن در مورد دیگران جنبه مجازی دارد. رزق واژه ای گسترده است. که می توان آن را از ابعاد گوناگون چون دنیوی و اخروی، حلال و حرام و بررسی نمود، که ما در این مقاله به بررسی ابعاد گوناگون آن پرداخته ایم.

با دقیقت در واژه های قرآنی و تفسیری می فهمیم که می توانیم رزق را به تمام وسائل حیات تعمیم دهیم و هرجیزی را که خداوند برای ادامه حیات و بهتر رشد کردن به ما داده رزق بنامیم. همچنین با استناد به منابع اسلامی عوامل متعددی در وسعت و تضییق روزی انسان موثر میباشند و برای هر کدام اثاری ذکر شده است. در بسیاری از روایات مخصوصین علیهم السلام کار و تلاش در جهت کسب روزی حلال همسنگ شمشیر به دست گرفتن و جهاد در راه خدا معرفی شده است. پیامبر اکرم (ص) در این زمینه می فرمایند: «کسی که در راه کسب روزی حلال برای خانواده اش تلاش کند، مجاهد و حرکت کننده در راه خدا است.»

واژگان کلیدی: رزق، حرام، حلال، شبهه ناک، کار، توکل.

سبک زندگی به مجموعه ای از اصول و مبانی و رفتارها و الگوهایی که مکمل و مبلغ حیات فردی و اجتماعی انسان را شکل می دهد اطلاق می گردد که از ارزش های دینی و عرفی جامعه نشأت می گیرد.

به عبارتی مهارت هایی که با یک بار دیدن و شنیدن ملکه انسان نمی شود و در طول مدت و با تمرین و ممارست به دست می آید مثل: راستگویی و کسب رزق حلال و ... پس تمام این مهارت های زندگی کنار هم قرار می گیرد و نظام خاصی را بر زندگی فرد به وجود می آورد که باعث شکل گیری و بینش و نگرش فرد می شود.

نکته قابل توجه این است که وقتی انسان ها خود را در شکل زندگی معنا می کنند از همان شکل زندگی نیز تأثیر می پذیرد.

و اما در کسب زندگی اسلامی متأسفانه بعضی افراد تصور می کنند که سبک زندگی اسلامی به معنای یک شکل زندگی کردن افراد است در حالی که این طور نیست ممکن است سبک زندگی صدھا شکل را داشته باشد اما مهم این است که در آنها حریم ها رعایت شود و از حد شرعی که شارع مقدس وضع کرده خارج نشوند. یکی از نکات زیربنایی در سبک زندگی اسلامی که در بخش های مختلف تاثیر می گذارد بحث کسب روزی حلال است

رزق، عطا و بخشش است خواه دنیوی باشد یا اخروی. از منظر قرآن به امور مادی و معنوی رزق گفته می شود. واژه رزق در قرآن با اوصاف رزق حسن، کریم، بغیر حساب، معلوم، طیب، من لدنا توصیف شده است رزق حقیقی آن است که وسیله آبادانه آخرت قرار گفید خداوندی که ما را برای بندگی خلق کرد خودش رزق مارا تأمین می کند پس به جای این که فقط به دنبال تأمین رزق باشیم باید مسیر بندگی را مدنظر داشته باشیم

این نوشتار درجهت پاسخگویی به این سوال است آیا رزق ورزی حلال در سبک زندگی اسلامی جایگاهی دارد؟ آیا دستورات الهی مبنی بر وسعت وضيق روزی حلال در جریان زندگی یک فرد مسلمان وجود دارد؟

اگر افراد واقعاً مقید به کسب روزی حلال باشند و در این عرصه تلاش کنند تا خدای نکرده مسائل حرام و حتی شبھه ناک مخلوط زندگی شان نشود این مهم در بسیاری از بخش های دیگر زندگی‌شان مستقیم و غیر مستقیم نیز تأثیر گذار است. این موضوع آن چنان اهمیت دارد که حتی در نسل ها تأثیر گذاشته و ماهیت انسانی را به کلی دگرگون ساخته، بر بندگی و میزان طاعت و خداشناسی او اثر می گذارد. در تأثیر کسب روزی حلال بر دیانت

انسان همین بس که حضرت امام صادق (ع) در این زمینه می فرمایند : کسب روزی حلال را رها مکن چرا که تو را در دینت یاری می کند اگر چه اسلام تأکید فراوانی بر اداره زندگی به بهترین شکل و ایجاد رفاه برای خانواده دارد، اما هرگز به انسان اجازه نمی دهد که از هر راهی یا هر ابزاری زندگی خود را تامین کند، بلکه باید در چارچوب رعایت قوانین و ضوابط دقیق از ورود مال حرام در زندگی جلوگیری کند

این نوشتار ابتدابه تعریف لغوی و اصطلاحیو ا نوع تقسیم بندهای رزق پرداخته سپس به معرفی اقسام مال و مداخل مال حلال و آثار آنها اشاره نموده و نهایتا به عوامل وسعت وضیق روزی حلال در جریان زندگی به صورت تفصیلی پرداخته است

حرام به هر چه خلاف فرمان الهی باشد و خداوند آن را ممنوع کرده باشد گفته می شود در یک تقسیم مال حرام به حرام ذاتی و غیر ذاتی تقسیم می شود. شبه ناک به مالی گفته می شود که حلال و حرام بودن آن مجھول باشد. مال حلال آن است که از راه تجارت و کسب مشروع بدست هی آید. و قدم برداشتن در راه آن عبادت است درآمد حلال دارای آثاری از جمله فراهم کردن زمینه انجام کارهای خوب، نورانی شدن دل و جان، پلایش توان انجام کارهای بزرگ، هدایت و توفیق دیگران می باشد.

روش تحقیق توصیفی بر اساس جمع آوری اطلاعات به صورت کتابخانه ای می باشد با ذکر این نکته که رازق اصلی خداوند است و به هر که بخواهد به هر اندازه که صلاح بداند روزی می دهد و ما وظایفی را در قبال این لطف خداوندی داریم.

حلال محکم تر کند تا با آن اعتقاداتی محکم سبک و شکل زندگی اش را بر پایه‌ی این اعتقادات بنا سازد و یا اگر شکل و سبک زندگی اش بر اساس الگوهای غربی است آن را طبق اعتقادات اسلامی اش تغییر بدهد و رنگ اسلامی به آن بدهد و به جای تقلید از غرب، از دین و هویت اسلامی خود تقلید کند و با گذشت زمان اندک انشاء‌الله آن را در بین تمام افراد جامعه اسلامی گسترش پیدا کند و تثیت می‌شود و جامعه‌ی بسازیم که نه تنها حاضر به تغییر سبک زندگی خود نیست بلکه بر جوامع دیگر نیز اثر گذار است و کاری کند که آن‌ها نیز سبک زندگی اسلامی را برای زندگی شان انتخاب کنند.

- ^۱. مصطفوی، التحقیق فی کلمات القرآن الکریم، ج ۴، ص ۱۲۴-۱۲۲. ۱۲۲-۱۲۴، بی‌چا، تهران، انتشارات بنگاه، ترجمه و نشر کتاب، ۱۳۶۰.
- ^۲. علی‌اکبر، فرشی، قاموس قرآن، ج ۳، ص ۸۲، چاپ هشتم، چاپ خانه حیدری، انتشارات دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۷۸.
- ^۳. علیرضا، عصیانی، رزق و رازق، رزق و رزاق از منظر قرآن، ص ۱۳ چاپ اول، قم، انتشارات بوستان دانش، ۱۳۸۶.
- ^۴. علی‌اکبر، دهخدا، لغت نامه، ج ۲۶، ص ۳۷۲-۳۷۰. بی‌چا، تهران، بی‌نا، ۱۳۴۲.
- ^۵. هود، ۸۸.
- ^۶. محمد‌حسین، طباطبائی تفسیر المیزان، ج ۱۰، ص ۵۴۸. بی‌چا، تهران، امیر کبیر، ۱۳۷۰.
- ^۷. علی، متین، رزق و روزی در آیات و روایات، ص ۲۱. چاپ اول، چاپخانه اعتماد، انتشارات نور السجاد، ۱۳۸۵.
- ^۸. حج / ۵۰؛ رک، انفال، ۴/۷۴، نور، ۴/۲۶؛ سیا ۴/۷۴، آیه ۷۴.
- ^۹. سوره انفال، آیه ۷۴.
- ^{۱۰}. محسن قرائتی، تفسیر نور، ج ۳، ص ۳۶۶، تهران، مرکز فرهنگی درس‌های از قرآن، ۱۳۷۹.
- ^{۱۱}. علی، متین، همان، ص ۲۲.
- ^{۱۲}. ناصر، مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، ج ۱۸، ص ۱۶. تهران، انتشارات دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۶۹.
- ^{۱۳}. محمد‌حسین، طباطبائی تفسیر المیزان، ج ۱۴، ص ۵۵۲.
- ^{۱۴}. علی، متین، همان، ص ۲۳.
- ^{۱۵}. آل عمران/۷، رک: بقره/۲۱۲، طلاق/۱۳، نور/۳۸.
- ^{۱۶}. محمد‌حسین، طباطبائی، تفسیر المیزان، ج ۳، ص ۲۲۱-۲۲۰-۲۲۰-رک التحقیق فی کلمات القرآن، ج ۴، ص ۱۱۷.
- ^{۱۷}. قمر/۴۹، طلاق/۳.
- ^{۱۸}. مریم/۶۲، تفسیر المیزان، ج ۱۷، ص ۲۱۵.
- ^{۱۹}. محمد‌حسین، طباطبائی ج ۱۷، تفسیر المیزان، ص ۲۱۴؛ رک نمونه، ج ۱۸، ص ۱۶.
- ^{۲۰}. بقره/۱۷۲، رک اعراف/۳۲، بقره/۱۶۸.
- ^{۲۱}. ناصر، مکارم شیرازی و جمعی از همکاران تفسیر نمونه، ج ۱، ص ۵۸۲ با تغییر و تصرف. تهران، انتشارات دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۶۹.
- ^{۲۲}. محمد‌حسین، طباطبائی، المیزان، ج ۱، ص ۶۰۵.
- ^{۲۳}. علی متین، همان، ص ۲۵.
- ^{۲۴}. قصص/۵۷.
- ^{۲۵}. محمد‌حسین، طباطبائی، المیزان، ج ۱، ص ۶۰۵.
- ^{۲۶}. مهدی عزیزان، راز رزق، ص ۳۲۲. قم، انتشارات زمزم، ۱۳۸۷.
- ^{۲۷}. علی، متین، همان، ص ۱۱۶.
- ^{۲۸}. منیه‌المرید، ص ۱۶۰. قم، بصیرتی، ۱۳۶۲.

- ^{۲۹}. علی، متین، همان ، ص ۱۱۷.
- ^{۳۰}. هود/۶.
- ^{۳۱}. ال عمران/۱۶۹.
- ^{۳۲}. احمد، لقماتی، «رزق ،روزی، رفاه»، ص ۵۲، چاپ اول، چاپخانه دفتر تبلیغات اسلامی، انتشارات پارسیان، ۱۳۷۹.
- ^{۳۳}. محمد، محمدی ری شهری، میزان الحکمه، ج ۴، ص ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۳، قم، دارالحدیث ۱۳۸۵.
- ^{۳۴}. علی، متین، همان، ص ۴۰.
- ^{۳۵}. علی اکبر دهخدا، همان، ج ۱۳، ص ۹۸۴.
- ^{۳۶}. ملا احمد نراقی، معراج السعاده، ص ۴۳۱ چاپ هشتم، چاپخانه سرور، انتشارات هجرت. ۱۳۸۷.
- ^{۳۷}. حسین، انصاریان، نظام خانواده در اسلام، ص ۳۱۸، چاپ سیزدهم، چاپ باقری، انتشارات ام ابیها، ۱۳۷۹.
- ^{۳۸}. ترجمه تحریر الوسیله امام خمینی(ره)، ج ۳، کتاب مکاسب و متاجر .قم، دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۶۰.
- ^{۳۹}. ملا احمد، نراقی، همان ص ۴۳۵.
- ^{۴۰}. جواهر الكلام، ج ۳۴ ص ۲۷۷ به نقل از محمد علی قاسمی، روزی حلال (تأثیر مال حلال و حرام بر سرنوشت انسان) ص ۲۱. قم، نورالزهراء، چاپ هشتم، ۱۳۹۰.
- ^{۴۱}. محمد باقر، مجلسی، بحار الانوار، ج ۳۱۴، ص ۷۳، (باب ما يورث الفقر و الغنى)، موسسه الوفا، بیروت، ۱۴۰۴ق.
- ^{۴۲}. علی، متین، رزق و روزی، در آیات و روایات، ص ۳۶.
- ^{۴۳}. محمد حسین، طباطبائی، تفسیر المیزان، ج ۳، ص ۲۵۸-۲۵۹.
- ^{۴۴}. اسراء/۲۰.
- ^{۴۵}. محمد حسین، طباطبائی، تفسیر المیزان، ج ۳ ص ۲۶۰.
- ^{۴۶}. علی، متین، همان ، ص ۳۶.
- ^{۴۷}. اعراف/۲۸.
- ^{۴۸}. نحل/۹۰.
- ^{۴۹}. همان.
- ^{۵۰}. محمد حسین، طباطبائی، تفسیر المیزان، ج ۳، ص ۲۵۷. بی چا، تهران، امیر کبیر، ۱۳۷۰.
- ^{۵۱}. محمد، محمدی ری شهری، میزان الحکمه، ج ۱۱، بخش کسب ص ۵۱۶۴. بی چا، قم، دارالحدیث ۱۳۸۵.
- ^{۵۲}. همان، ص ۵۱۶۵.
- ^{۵۳}. محمد علی، قاسمی، روزی حلال (تأثیر لقمه حلال و حرام بر سرنوشت انسان)، ص ۲۷ چاپ اول، چاپ خانه کوثر، انتشارات نورالزهرا، ۱۳۸۸.
- ^{۵۴}. همان، ص ۲۶.
- ^{۵۵}. مائدۀ ۳/۹۰-۹۱.
- ^{۵۶}. مائدۀ ۹۰-۹۱.
- ^{۵۷}. محمد علی، قاسمی، همان ، ص ۲۶.
- ^{۵۸}. علی اکبر، دهخدا، همان، ج ۹، ص ۱۴۴۰.
- ^{۵۹}. محمد علی، قاسمی همان ، ص ۱۳۲.
- ^{۶۰}. محمد علی، قاسمی، همان ، ص ۱۳۳.
- ^{۶۱}. همان، ص ۱۳۴.
- ^{۶۲}. حرماتی، وسائل الشیعه، ج ۶، باب ۵، ابواب مالکیت به حدیث ۱۱. موسسه آل البيت لاحیالتراث، قم، ۱۳۷۴.
- ^{۶۳}. محمد، علی قاسمی، حلال، همان ، ص ۱۳۵.
- ^{۶۴}. همان.

- ^{٤٩} کنزالعمال، حدیث؛^{٤٩٠} التوحید، ص^{٣٥٦}؛ خاتمه المستدرک، ج^٥، ص^{١٤٥}؛ عوالی اللئالی، ج^١، ص^{٣٥}؛ بحارالانوار، ج^٥، ص^{١٥٧}؛ مستدرک سفينة البحار؛ ج^٥، ص^{٣٥}.
- ^{٥٠} محمدعلی، قاسمی، بهشت زندگی، ص^{١١٩}-١١٧، قم، حضور، ١٣٨٦.
- ^{٥١} محمدعلی قاسمی، همان، ص^{١٧٤}.
- ^{٥٢} حرعاملی، وسائل الشیعه، ابواب احکام و اولاد، باب ٧٨، موسسه آل‌البیت لاحیاالترااث، قم، ١٣٧٤.
- ^{٥٣} همان.
- ^{٥٤} حلیة المتقین، ص^{١٥٨}.
- ^{٥٥} هود، آیه ٦.
- ^{٥٦} بیست گفتار، شهید مطهری، انتشارات صدرا، چاپ بیست و نهم، ١٣٨٧، ص^{١٠٩}.
- ^{٥٧} نجم، آیه ٣٩.
- ^{٥٨} مذرث، آیه ٣٨.
- ^{٥٩} علی، متین، همان، ص^{١٧٨}.
- ^{٦٠} علی محمد، حیدری نراقی، گنجهای بهشتی، ص^{٨٦}، قم، انتشارات مهدی نراقی، ١٣٨٧.
- ^{٦١} علی، متین، همان، ص^{١٤٥}.
- ^{٦٢} آل عمران، آیه ٣٧.
- ^{٦٣} نورالثقلین، ج^١، ص^{٢٣٣}، به نقل از علی، متین، رزق و روزی در آیات و روایات، ص^{١٤٦}.
- ^{٦٤} ناصر مکارم شیرازی، پیام قرآن، ج^٢، ص^{٣٥٥}، قم، چاپ هفتم، دارالكتب الاسلامیه، ١٣٧٦.
- ^{٦٥} حرعاملی، وسائل الشیعه، ج^{١٢}، ص^{٢٩}، موسسه آل‌البیت لاحیاالترااث، قم، ١٣٧٤.
- ^{٦٦} مریم، آیه ٢٥.
- ^{٦٧} محمدباقر، مجلسی، بحارالانوار، ج^{٤٧}، ص^{١١٧}.
- ^{٦٨} طلاق ٢-٣
- ^{٦٩} عبدالله، شبّر، الاخلاق، ص^{٢٧٦}، مترجم: محمد رضا جباران، چاپ ششم، بی‌جا، انتشارات هجرت، ١٣٨٠.
- ^{٧٠} نور / ٣١.
- ^{٧١} فضل بن حسن، طبرسی، مجمع البیان، ج^{٧-٨}، ص^{٢٢٠}. بی‌جا، قم، بی‌نا، بی‌تا.
- ^{٧٢} الرواشح السماویه، ص^{٢٨٧}، به نقل از علی متین، همان، ص^{٢٥٧}.
- ^{٧٣} محمد باقر، مجلسی، بحارالانوار، ج^{٧٦}، ص^{٣١٨}، ح^٦.
- ^{٧٤} اصغر، طاهرزاده، جایگاه رزق انسان در هستی، ص^{٨٣}، اصفهان لب المیزان ١٣٨٥.
- ^{٧٥} علی، متین، همان، ص^{٢٠٧}.
- ^{٧٦} نحل / ٧٣.
- ^{٧٧} عنکبوت / ١٧.
- ^{٧٨} ملک / ٢١.
- ^{٧٩} علی، متین، همان، ص^{٢٠٧}.
- ^{٨٠} محمدعلی، قاسمی، همان، ص^{٢٤١}.
- ^{٨١} شیخ صدوق، ثواب الاعمال، ص^{٢٤٢}، تهران، کتابفروشی صدقه، بی‌تا.
- ^{٨٢} محمدحسین، نورمحمدی، فضائل قرآن، ص^{١١٧}، قم، جامعه القرآنالکریم، ١٣٨٠.
- ^{٨٣} کنزالعمال، ح^{٩٣٢٥} به نقل از احمد لقمانی، رزق و روزی رفاه، ص^{٤٠}.
- ^{٨٤} نهج البلاغه، ترجمه محمد دشتی، خطبه، ١٤٣، چاپ ٦، چاپخانه دفتر تبلیغات اسلامی، انتشارات پارسیان، ١٣٨٢.

- ^{۱۰۱}. محمد باقر، مجلسی، بحار الانوار، ج ۷۶، ص ۲۱.
- ^{۱۰۲}. محمد باقر، مجلسی، بحار الانوار، ج ۷۶، ص ۶۰ به نقل از احمد لقمانی، رزق و روزی رفاه ص ۴۱.
- ^{۱۰۳}. طلاق/۳.
- ^{۱۰۴}. عنکبوت/۲۵۹.
- ^{۱۰۵}. علیرضا، عصیانی، همان، ص ۲۳.
- ^{۱۰۶}. اسراء/۳۱.
- ^{۱۰۷}. علیرضا عصیانی، همان، ص ۳۴.
- ^{۱۰۸}. ابراهیم/۷.
- ^{۱۰۹}. ابوالقاسم، پاینده، نهج الفصاحه، حدیث ۸۵۳، خاتم الانبیا، اصفهان، ۱۳۸۵.
- ^{۱۱۰}. اسراء/۷۰.
- ^{۱۱۱}. نهج البلاغه، کلمات قصار، ۱۳۷.
- ^{۱۱۲}. اصغر طاهرزاده، همان، چاپ هفتمن، ص ۸۰.
- ^{۱۱۳}. علی، متین، همان، ص ۲۱۲.
- ^{۱۱۴}. بقره/۲۵۴.
- ^{۱۱۵}. تمیمی، عبدالواحد، غور الحکم، ص ۸۰۲، بی‌چا، قم، بی‌نا، ۱۳۷۳.
- ^{۱۱۶}. سیا/۳۷، تفسیر القمی، ج ۲، ص ۱۷۸، بحار الانوار، ج ۱۰۳، ص ۲، ح ۳.
- ^{۱۱۷}. نهج البلاغه، حکمت ۳۷۱.
- ^{۱۱۸}. - محمد باقر، مجلسی، بحار الانوار ج ۷۲، ص ۵۴.
- ^{۱۱۹}. مؤمنون، آیه ۵۱.
- ^{۱۲۰}. وسائل الشیعه، ج ۱۴، باب ۶۷، حدیث ۴.
- ^{۱۲۱}. محمد، وحیدی، درآمدهای حلال و حرام، ص ۳۷۴.
- ^{۱۲۲}. محمد باقر، مجلسی، بحار الانوار، ج ۱۰۰، ص ۶، به نقل از درآمدهای حلال و حرام، ص ۳۷۴.
- ^{۱۲۳}. همان.
- ^{۱۲۴}. یعقوب، کلینی، الفروع من الکافی، ج ۴، ص ۲۱۷، مشهد، مجمع البحوث اسلامیه، ۱۳۶۸.
- ^{۱۲۵}. محمد باقر، مجلسی، بحار الانوار، ج ۴۱، ص ۲۹، به نقل از درآمدهای حلال و حرام، ص ۳۷۴.
- ^{۱۲۶}. اصول کافی، ج ۲، ص ۴۶۷، چاپ ششم، قم، انتشارات اسوه، ۱۳۸۳.
- ^{۱۲۷}. علی، متین همان، ص ۲۶۱-۲۵۹.
- ^{۱۲۸}. محمد باقر، مجلسی، بحار الانوار، ج ۶، ص ۱۵۷، ح ۱۵.
- ^{۱۲۹}. احمد تشکر، رزق حلال از دیدگاه آیات و روایات، ص ۷۹، چاپ دوم، قم، صالحان، ۱۳۹۱.
- ^{۱۳۰}. زخرف، آیه ۳۲.
- ^{۱۳۱}. فرهنگ موضوعی مبلغان، ص ۲۴۷، قم، جمال، ۱۳۸۳.
- ^{۱۳۲}. نهج البلاغه، حکمت ۴۳۱.
- ^{۱۳۳}. همان، ترجمه دشتی، حکمت ۱۸۰.
- ^{۱۳۴}. عبد الواحد تمیمی، غرر الحکم و دررالکلم، ج ۱، ص ۱۷۷۹/۶۹.
- ^{۱۳۵}. همان، ج ۱/۵۲-۱۴۵۳.
- ^{۱۳۶}. نهج البلاغه، ترجمه دشتی، ص ۴۷۱ و ۴۷۵.
- ^{۱۳۷}. محمد باقر، مجلسی، بحار الانوار، ج ۷، ص ۱۶۲.
- ^{۱۳۸}. محمد، محمدی، ری شهری، همان، ج ۳، ص ۲۶۷۸.

- ^{١٣٩}. محمد باقر، مجلسی، بحار الانوار، ج ٧٦، ص ٣١٦، تحف القول، ص ٤٢.
- ^{١٤٠}. يعقوب، كلينی، اصول کافی، ج ٥، ص ١٠١.
- ^{١٤١}. عبد الواحد تمیمی، غرر الحكم، ص ٣٦١.
- ^{١٤٢}. يعقوب، كلينی، اصول کافی، ج ٥، ص ٨٦، چاپ ششم، قم، انتشارات اسوه، ١٣٨٣.
- ^{١٤٣}. محمد باقر، مجلسی، بحار الانوار، ج ٧، ص ٣٤٧.
- ^{١٤٤}. همان.
- ^{١٤٥}. عبد الواحد، تمیمی، غرر الحكم، ص ٢٤٥.
- ^{١٤٦}. محمد باقر، مجلسی، بحار الانوار، ج ٦٢، ص ٢٩٢.
- ^{١٤٧}. محمدبن حسن طووسی، تهذیب الاحکام، ج ٧، ص ١٥، دارالكتب اسلامی، تهران، ١٣٦٥.
- ^{١٤٨}. بحار الانوار، ج ٧١، ص ٨٤.
- ^{١٤٩}. محمدباقر، مجلسی، بحار الانوار، ج ٩٦، ص ١٦١.
- ^{١٥٠}. عبد الواحد، تمیمی، غرر الحكم، ص ٣٧١.
- ^{١٥١}. علیرضا عصیانی، رزق و رازق، ص ٤٤.
- ^{١٥٢}. بقره ١٥٦.
- ^{١٥٣}. محمد باقر، مجلسی، بحار الانوار، ج ١٠٠، ص ٥.
- ^{١٥٤}. محمد على، قاسمی، همان، ص ١٤٥.
- ^{١٥٥}. بقره ٢٦٨.
- ^{١٥٦}. بقره ٢٦١/.
- ^{١٥٧}. محمد على، قاسمی، همان، ص ١٤٦.
- ^{١٥٨}. همان، ص ١٤٦.
- ^{١٥٩}. حیدر ١٤.
- ^{١٦٠}. محمد على، قاسمی، همان، ص ١٤٧.
- ^{١٦١}. محمد على، قاسمی همان، ص ١٢٧.
- ^{١٦٢}. سفینة البخار، ج ١، ص ٤٤٨ به نقل از محمد على قاسمی، همان، ص ١٤٧.
- ^{١٦٣}. محمد على، قاسمی، همان ص ١٤٩.
- ^{١٦٤}. محمد على، قاسمی، روزی حلال، ص ١٤٩.
- ^{١٦٥}. تحف العقول، ص ٣١٨. همان.
- ^{١٦٦}. محمد على، قاسمی، همان، ص ١٥٠.
- ^{١٦٧}. محمد على، قاسمی، همان، ص ١٥١.
- ^{١٦٨}. حسن بن على، ابن شعبه تحف العقول عن آل رسول، ص ٤٠٠، قم، دارالحدیث، ١٣٨٣.
- ^{١٦٩}. محمد على، قاسمی، همان، ص ١٦٠.
- ^{١٧٠}. محمد دشتی، نهج البلاغه، حکمت ٣١٩.
- ^{١٧١}. محمد على قاسمی، همان، ص ١٦٠.
- ^{١٧٢}. على، متین، همان، ص ٥١.
- ^{١٧٣}. همان.
- ^{١٧٤}. محمد باقر، مجلسی، بحار الانوار، ج ٦٦، ص ٣١٥، ح ٧.
- ^{١٧٥}. على، متین، همان، ص ٥١.